Le Nozze di Figaro in The Shawshank Redemption

“ALSOF EEN PRACHTIGE VOGEL DE SOMBERE MUREN DEED OPLOSSEN”

“Buiten was ik een eerlijk man, in de gevangenis werd ik een schurk.” Bankier Andy Dufresne kreeg onterecht levenslang voor de moord op zijn overspelige vrouw en haar minnaar. In ***The Shawshank Redemption*** *(1994) smeedt hij een fantastisch plan en helpt hij anderen ook hun levens draaglijker te maken. Zoals met Mozart.*

Tekst: COR OLIEMEULEN

HET VERHAAL

In de Shawshank-gevangenis regeert de tot op het bot corrupte Warden Norton met discipline en bijbel. Hoofdbewaarder Captain Hadley schroomt niet om lastige gevangenen van het dak te duwen of een huilende nieuweling dood te knuppelen. In die beklemmende sfeer van geweld en intimidatie wordt ook de beschaafde, goed opgeleide Andy Dufresne (Tim Robbins) van zijn vrijheid en illusies van vroegtijdige vrijlating beroofd. Na enkele verkrachtingspogingen van The Sisters raakt hij bevriend met Red (Morgan Freeman), een sympathieke gevangene die op verzoek sigaretten en tal van andere zaken regelt. In het door regisseur Frank Darabont bewerkte korte verhaal *Rita Hayworth and Shawshank Redemption* van Stephen King blijkt ook Andy iemand die nuttige diensten kan verrichten. Dat begint met financieel advies aan Captain Hadley, gevolgd door het invullen van de belastingaangiften van alle cipiers en eindigt met een onvervalst staaltje creatief boekhouden voor Warden Norton. Ondertussen heeft Andy zoveel brieven naar allerlei commissies geschreven dat hij in Shawshank een heuse bibliotheek met literatuur, stripverhalen, studieboeken en een platencollectie heeft kunnen opzetten. Het zal negentien jaar duren eer Andy – met hulp van de respectievelijke pin-ups Rita Hayworth, Marilyn Monroe en Raquel Welch – de verlossing vindt.

DE SCÈNE

Andy pakt in Nortons kamer het dubbelalbum *Le Nozze di Figaro* uit de platenbak, laat een elpee uit de hoes glijden, blaast het stof eraf en legt hem op de pick-up. *Sull’aria* (Op de wind), begint met een vrouwensopraan. “Andy, hoor je dat?”, vraagt een bewaker die op de aangrenzende wc een strip zit te lezen. Andy reageert niet. We zien hem denken. Hij pakt een sleutel, draait de wc-deur op slot en vergrendelt de deur van de kamer. Dan zet hij alle schakelaars van de geluidsinstallatie open en plaatst de microfoon voor de box. Er klinkt een korte, harde elektronische piep en de bewaker laat zijn stripboek op de grond vallen. Gevangenen op het buitenterrein, in de zagerij en de ziekenboeg kijken verwonderd om zich heen. Iedereen staat stil of kijkt omhoog alsof twee engelen

Klassiek in films

verrukkelijk zingend uit de hemel neerdalen. Ondertussen staat de bewaker op de deur te bonzen. Andy zit met zijn handen gevouwen achter zijn hoofd met een gelukzalige glimlach en glinsterende ogen te genieten. “Ik weet nog altijd niet waarover die Italiaanse dames zongen. De waarheid is dat ik het ook niet wil weten”, zegt de voice-over van Red. “Ik kan me voorstellen dat ze over zoiets onvoorstelbaar moois zongen dat het niet in woorden is uit te drukken en dat je hart ervan pijn doet. Die stemmen gingen hoger en verder dan iemand daar kon dromen. Alsof een prachtige vogel de sombere muren deed oplossen. En voor heel even voelde iedereen in Shawshank zich vrij.” Warden Norton is inmiddels gearriveerd en maant Andy om de deur te openen en schreeuwt dat hij de muziek moet uitzetten. Andy strekt zijn hand uit naar de naald, twijfelt even, draait de volumeknop nog verder open en kijkt de gevangenisdirecteur recht in de ogen. Het duurt niet lang voordat Captain Hadley met zijn wapenstok de ruit inslaat. Andy verdwijnt vervolgens twee weken in de isoleercel. Wanneer hij naar de andere gevangenen is teruggekeerd, zegt Andy dat hij al die tijd niet alleen was. “Mozart was bij mij! Dat is het mooie van muziek: het zit in je hoofd en in je hart; ze kunnen het nooit van je afpakken.”

DE MUZIEK

Met zijn actie zet Andy zich af tegen de gevestigde orde, zoals *Le Nozze di Figaro* dat oorspronkelijk ook deed. Lorenzo Da Ponte baseerde zijn Italiaanse libretto van de in 1786 door Wolfgang Amadeus Mozart gecomponeerde opera op een blijspel van Pierre Beaumarchais, die dat stuk liet volgen op zijn al even komische *Barbier van Sevilla*. Zowel Louis XVI in Frankrijk als Joseph II van Oostenrijk gaven pas toestemming voor uitvoeringen van *Le Nozze di Figaro* nadat de politieke teksten door de censuur waren geschrapt. Nog maar enkele jaren verwijderd van de Franse Revolutie in 1789 zat de heersende elite niet te wachten op een volksoproer. De scherpe randjes verdwenen weliswaar, maar de adel werd nog evengoed beschimpt.

De opera in vier akten speelt zich af gedurende een dag in het Spaanse paleis van de ontuchtige graaf Almaviva. In een aantal grappige situaties met levendige dialogen maken we tevens kennis met de gravin Rosina en een aantal bedienden, waaronder Figaro. Rosina was in *De Barbier van Sevilla* het weesmeisje dat met de graaf trouwde en Figaro was de kapper. Figaro wil nu gaan trouwen met Susanna, het kamermeisje van de gravin. De graaf heeft echter zijn wellustige zinnen op Figaro’s verloofde gezet. Zij gaat naar Rosina en samen verzinnen ze een list die leidt tot het duet *Sull’aria… Che soave zefferetto* in de derde akte. Al zingend dicteert de gravin een brief aan haar kamermeisje waarin zij voorstelt dat Susanna met de graaf afspreekt: “*Sotto i pini del boschetto*” (Onder de dennen in het bosje). In het duet worden de eerste regels van gravin Rosina steeds door kamermeisje Susanna herhaald. Als de brief klaar is, zingen beide sopranen uit volle borst: “*Certo, certo il capirà*” (Hij zal het zeker begrijpen). Rosina zal zich later verkleden als Susanna om haar man Almaviva met zijn ontrouw te confronteren.

De uitvoering van *Sull’aria* in *The Shawshank Redemption* (met de stemmen van Gundula Janowitz en Edith Mathis) is inderdaad hemels. Red mag dan geen idee hebben waarover die twee ‘Italiaanse dames’ zingen, Andy weet het waarschijnlijk wel. Door de ontrouw van zijn partner smeedt ook hij een plan. Hij zal op een uiterst vernuftige manier zoete wraak nemen. «